

п. Наталія КОБЕРИНКО

Василь Барвінський (1888 - 1963) є визначним представником української музичної культури ХХ ст. В її історію він увійшов як композитор, піаніст, музичний критик, педагог, диригент, організатор музичного життя. Чим відомий цей визначний представник української музичної культури ХХ століття, провідний діяч Союзу українських професійних музик, доктор мистецтвознавства, почесний доктор Українського університету в Празі?

Життя

Народився Василь Олександрович Барвінський у Тернополі 20 лютого 1888 року. Знатний рід його батька мав великі заслуги в розвитку української культури. Особливо слід згадати Мартина Барвінського, ректора Львівського університету у 1830-ті роки, та покоління батька композитора – Олександра і двох його братів – Володимира, засновника львівської газети «Діло» у 1880 році, та Остапа, автора історичних драм. Першою вчителькою музики для Василя була його мати, Євгенія з Любовичів, співачка і піаністка. Класик української музики Микола Лисенко заохотив малого Василя йти музичним шляхом коли у 1903 році слухав його гру на фортепіано у домі Барвінських у Львові, куди переїхала родина.

Професійну музичну освіту Василь Барвінський почав здобувати 1896 року у Львівській консерваторії, де його вчителем фортепіано був відомий чеський педагог Вілем Курц, пізніше професор і ректор Празької консерваторії. Після закінчення гімназії у 1906 році Барвінський вступив на юридичний факультет Львівського університету, але за порадою Курца у 1907 році виїхав до Праги для продовження музичної освіти. Там він вступив на філософський факультет Празького університету, де слухав, між іншим, лекції відомих чеських музикознавців З. Неєдли та О. Гостинського, що відіграли велику роль у формуванні його світогляду. Та головну увагу приділяв Барвінський творчості і науці композиції у професора Вітезслава Новака, учня А. Дворжака, в якого він навчався від

1908 до 1914 року.

У Празі Барвінський продовжував свої піаністичні студії у проф. І. Гольфельда, склав державний іспит у 1911 році, виступав як піаніст у концертах, продовжуючи й далі свою педагогічну і виконавську діяльність.

Але у 1915 році змушений був поміняти Прагу з її кипучим музичним життям на більш провінційний тоді у мистецькому відношенні Львів. Причиною стала Перша світова війна, на яку було мобілізовано С. Людкевича, котрий в той час керував Вищим музичним інститутом ім. М. Лисенка. Замінити його запросили В. Барвінського.

На посаді директора і педагога Вищого музичного інституту імені М. Лисенка Василь Барвінський пропрацював з 1915 по 1939 роки. Це була робота не лише у Львові, але й включала постійні консультації музичних шкіл багатьох міст та містечок. Саме із такою метою не раз відвідував Барвінський і філію Музичного інституту у Дрогобичі, яка на той час розташовувалась у Народному домі (сьогоднішні службові приміщення муздрамтеатру ім. Ю. Дрогобича). Як бачимо, професійне навчання музики не обминало наших краян ще у ті часи. Тож не дивно, що відразу після закінчення війни у 1945 році у Дрогобичі було відкрито музичне училище.

Цікавою є й історія будинку, де зараз знаходиться музичне училище. Раніше це була вулиця Конарського. Наприкінці ХІХ ст. тут мешкав багатий єврей. Та згодом будинок купила християнська громада з Борислава для «захоронки» – притулку для бідних дітей. Кілька років вона діяла справно. А в 1920 р. у цьому приміщенні почав діяти філіал Яворівського монастиря сестер василіянок, де їх налічувалось до десяти. Вони утримували приватну жіночу учительську семінарію, засновану тоді ж, та опікувались народною школою, жіночим інтернатом із притулком. Все це знаходилось під одним дахом. Так було до 1939 року – окупації Галичини комуністами.

Повертаючись до життєпису Василя Барвінського, треба сказати, що у Львові він веде не лише педагогічну роботу, а й керує хором співацького товариства «Боян», виступає в пресі з музичними рецензіями та статтями. Цією діяльністю, а також концертними виступами, він багато зробив для пропаганди і популяризації української музики.

У 1938 році святкувався ювілей композиторської діяльності В. Барвінського. З цієї нагоди відбувались концерти, радіопередачі з творів композитора, а від українського університету в Празі він отримав диплом доктора.

З окупацією Радянським Союзом Галичини Барвінський бере участь у музичному житті вже як директор Львівської державної консерваторії та голова Львівського відділення Спілки радянських композиторів України. На початку 1948 року Василя Барвінського було заарештовано. У МГБ його примусили підписати документ: «Дозволяю знищити мої рукописи», - і рукописи були знищені. Під час десятилітнього заслання у Мордовії композитор не переставав активно займатись улюбленою справою, організовуючи самодіяльні колективи, навчаючи музичної грамоти усіх бажаних. Тут, на засланні, він створив велику кількість обробок українських, російських, литовських, латиських, узбецьких, татарських і закавказьких народних пісень для хору та голосу з фортепіано, написав два чоловічих хори без супроводу на слова Лесі Українки «Надія», «Знов весна», частіше виконувані потім як солоспіви та ін.

Повернувшись у 1958 році до Львова, він закінчив фортепіанний квінтет, працював над відновленням по пам'яті своїх знищених під час арешту творів. Брав активну участь у музичному житті Львова, безкоштовно консультував піаністів-викладачів та учнів, хоч і перебував у нужденних матеріальних умовах. Усі свої сили зосередив на відновленні з пам'яті творів, рукописи яких були знищені під час його арешту (над цим працював до самої смерті).

Помер Василь Барвінський у Львові у рік свого 75-ліття – 9 червня 1963 року. Похований на Личаківському цвинтарі у родинному склепі (поле № 3).

У 1964 р. завдяки багаторічним зусиллям львівських композиторів (особливо А. Кос-Анатольського) Василь Барвінський був реабілітований. Проте його музика в наступні роки все одно майже скрізь була вилучена з концертів (так тривало майже 25 років).

Творчість

Творчість Василя Барвінського була нерозривно пов'язана з музично-громадською діяльністю для культурного розвитку українського народу, його музичної освіченості. Інколи він навіть більше займався громадською роботою, ніж творчістю, і сам говорив, що не міг би писати музику, не ведучи роботи з її поширення. Особливо пропаганда

української народної музики завжди була у центрі уваги композитора. Він не уявляв собі професійної музики, відірваної від фольклорних джерел.

Народною піснею Барвінський користується у різних жанрах своєї творчості. Всі його твори відзначаються чітко вираженими національними рисами. Це стосується і фортепіанної музики, і камерно-інструментальних ансамблів, п'єс і сонат для віолончелі та скрипки, де композитор був одним із засновників жанру. Вокальні та симфонічні твори також є цікавою сторінкою в історії української музики. З народних джерел випливають усі властивості музичної мови Барвінського – мелодика, фактура, принципи розвитку.

Серед різноманітних тем народного характеру найбільш приваблюють у нього ліричні та граціозно-танцювальні. Він залюбки слухав і записував народні пісні, а ще більше – гру на народних інструментах у Карпатах. Впроваджував у свої твори та обробляв лемківські народні теми, особливо цікаві щодо мелодики й ритміки. Свідомо не стилізуючи українську народну музику, Барвінський знаходив у ній риси, найближчі його творчій індивідуальності, його ліричній настроєності.

Оцінюючи доробок композитора, слід відзначити його міцний зв'язок з традиціями української класичної музики і водночас риси сучасності, що виявляються у поєднанні з яскравим національним елементом.

Характерні прикмети музичної мови Барвінського – це безпосередність, щирість висловлення, ніжність і м'якість мелодії та гармонії, опора на українську народну пісню. Саме ці риси втілюють істотні, глибинні особливості його індивідуального почерку.

Цей митець, завдяки родинному вихованню та впливові прекрасних педагогів, що стрічались йому у житті, найважливішим для себе вважав пропагування народної музики. І саме його педагогічна творча діяльність є дуже добрим прикладом для нинішніх вчителів та учнів Дрогобицького державного музичного училища, яке носить ім'я великого українського композитора – Василя Барвінського.

п. Наталія КОБЕРИНКО Музичний талант Василя Барвінського//СЛОВО № 2 (62) 2015